

REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFTLITERATUUR OP HET GEBIED VAN ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

*Versijnt maandelijks, behalve in augustus.
Samengesteld door de Stichting voor Econo-
misch Onderzoek der Universiteit van Amster-
dam.*

A. ACCOUNTANCY

IV. LEER VAN DE CONTROLE

De praktische toepassing van de steekproef in de accountantscontrole

Blokdijs, J. H. en Schmidt, P. - Hoewel de steekproef aanvankelijk geen doelmatig controlemiddel werd geacht, vanwege felle bezwaren van o.m. S. Kleerekoper, wordt zij op dit moment stellig acceptabel geacht voor de controle van de jaarrekening. Ter bevestiging hiervan wordt kort ingegaan op de mathematische achtergronden van de steekproef en op de plaats die de steekproeftechniek inneemt in de vormen van controles waarop de accountant zijn conclusies baseert. De steekproef blijkt het midden te houden tussen totaal controle en detailcontrole. Zij is goed te hanteren bij zowel positieve als negatieve controle.

Het probleem bij positieve controle luidt statistisch gezien als volgt: hoeveel valse guldens zitten er in de te onderzoeken zak munten van één gulden. Met deze formulering als uitgangspunt wordt een werkwijze gevolgd, waarbij steeds rekening wordt gehouden met de meer of mindere mate van onzekerheid bij elke steekproef.

Ook de negatieve controle kan zich van de steekproef bedienen, echter alleen bij „verbandcontrole”. D.m.v. de zg. GuldenrangnummERMETHODE worden guldens geselecteerd waarvan de eigenschappen worden vastgesteld en gemiddeld, en vergeleken met het al bekende gemiddelde. De eventuele discrepantie leidt dan, wederom rekening houdend met onzekerheidsmarges, tot conclusies over de juistheid van het uit de registratie bekende gemiddelde.

In tegenstelling tot positieve controle, kan bij negatieve controle echter niet langs objectieve weg nl. door afweging van onzekerheid en gemaakte kosten de omvang van de steekproef worden vastgesteld.

A IV - 3

Financieel Overheidsbeheer, 5 mei 1970

E 741.23

B. BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

a. ALGEMENE BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

IV. LEER VAN DE KOSTPRIJS EN DE PRIJSVORMING

Costing Techniques

MacAskill, D. - Er zijn drie doeleinden van kostenberekening: 1e. het verschaffen van steun bij de besluitvorming, 2e richtlijn bij prijsvaststelling en 3e beheersing van de bedrijfsvoering. In wezen zijn de methoden van kostenberekening manieren waarop gegevens gerubriceerd worden teneinde informatie te verschaffen voor het bereiken van genoemde doeleinden. De moeilijkheid ligt nu daarin, dat de kostenrubricering, die voor elk der drie doelen afzonderlijk het meest geschikt is, onderling verschilt. Op grond van economische motieven is een onderneming gedwongen één methode van kostenrubricering te hanteren, die onmogelijk aan alle doelen volledig tegemoet kan komen.

Wat betreft het eerstgenoemde doel geldt, dat men zich niet op historische gegevens kan verlaten, maar moet komen tot een schatting van toekomstige kosten. In deze hebben kosten van vervanging (t.a.v. het vaste apparaat) bijv. meer betekenis dan aanschafwaarde of boekwaarde. De kostenconceptie

is bij dit doel afhankelijk van de aard van de te nemen beslissing. Irrelevant zijn de kosten, die niet beïnvloed worden door de te nemen beslissing. Het onderscheid tussen vaste en variabele kosten is hier van belang.

De relatie tussen prijzen en kosten is van een lange termijn-karakter. Bij de prijsvaststelling is het doel van de kostenberekening om de consequenties van de te volgen prijspolitiek te tonen en om informatie te geven voor de opbouw van modellen voor evaluatie van alternatieve strategieën. Met behulp van de marginale benadering of van „direct costing” kan men de gunstigste prijshoeveelheid combinatie bepalen. Bij toepassing van deze technieken dient men de nodige voorzichtigheid te betrachten, omdat aan bepaalde voorwaarden voldaan moet zijn. Is dit niet het geval dan is de totale kostenberekening de veiligste methode.

Met betrekking tot de beheersing van de uitvoering houdt de moderne benadering het stellen van normen in alsmede het verdelen van verantwoordelijkheid over funktionarissen, die erop toe moeten zien dat de gestelde normen zoveel mogelijk bereikt worden. Hierbij wordt controle uitgeoefend door het vergelijken van de werkelijkheid met de normen. Daartoe dienen feitelijke gegevens - gerubriceerd naar verantwoordelijke funktionaris - verzameld te worden.

Als fundamentele eisen t.a.v. een kosten administratie, die het bereiken van genoemde drie doelstellingen van kostencalculatie beoogt, kan men noemen: 1e flexibele rubricering van werkelijke gegevens, 2e gebruik van kostennormen, 3e aanvaarding van de marginale conceptie.

Ba IV - 2a
E 136.321

The Accountant's Magazine, april 1970

Customer Goodwill

Clay, M. - Eén van de moeilijkst meetbare grootheden in een bedrijf is de „goodwill”. Er kan echter een procedure worden ontwikkeld om niettemin tot een aanvaardbare kwantitatieve waardering ervan te komen.

Tenminste vijf, nauw met elkaar verbonden maatstaven, kunnen worden onderscheiden; daarvan is er één gemakkelijk hanteerbaar, t.w. het totaal van de uitgaven die uitsluitend zijn bestemd voor het kweken van goodwill. Andere meetbare factoren zijn: de kosten voortvloeiende uit verlies van (een deel van) de goodwill, de boekhoudkundige waardering van de goodwill, de verandering in deze waardering per tijdseenheid, en de mate waarin de afnemers blijvend worden gebonden.

Gegeven het aantal denkbare invloeden op de goodwill wordt een poging gedaan om er een operationele definitie voor te geven. Deze invloeden zijn bijv. het verkoopgedrag (prijs, kwaliteit, dienstverlening), de winstgevendheid en groei van het bedrijf, de verbondenheid met de afnemers t.a.v. taal, ras, nationaliteit e.d., de reputatie van het bedrijf, en tenslotte alle verdere feitelijkheden die over het bedrijf en haar personeelsleden in de openbaarheid komen.

Er wordt aangegeven hoe de verschillende uitgavencategorieën, die goodwill betreffen, samengevoegd kunnen worden, waarbij moet worden bedacht dat dit uitgavniveau geen éénduidige verklaring van de goodwill geeft. Ook de maatstaf van de kosten die veroorzaakt worden door verlies van goodwill, geeft een element van onzekerheid.

Voor de overige maatstaven wordt eveneens aangegeven hoe zij gehanteerd worden. Alle methoden worden echter vatbaar geacht voor verbetering en ontwikkeling en zijn stellig niet de enig mogelijke.

Ba IV - 8
E 253.2

The Accountant, 9 april 1970

V. LEER VAN DE FINANCIERING

Emissie van aandelen

Noldus, Dr. W. J. M. - Na enige algemene opmerkingen over het wezen van het risikodragende vermogen wordt nader ingegaan op de emissie. In het algemeen kan alleen de aandeelhoudersvergadering een desbetreffende beslissing nemen, tenzij deze bevoegdheid is gedelegeerd. Er wordt gewezen op het gevaar van misbruik van bevoegdheid ingeval het bestuur van een vennootschap tot emitteren kan besluiten. Naast dit gevaar van „détournement de pouvoir” bestaat er nog de kans op willekeur, op gebruik van de bevoegdheid in strijd met de goede trouw. Het instrument der emissie wordt dan gebruikt om andere doeleinden te verwezenlijken dan uitbreiding van het risikodragende vermogen van de vennootschap.

Het betoog wordt geadstrueerd met twee recente voorbeelden van bescherming tegen „overvallen” door derden. Het betreft hier de optieregeling van de V.M.F. en de oprichting van twee stichtingen door de K.N.S.M. De schrijver heeft op beide regelingen kritiek. Er wordt volgens hem teveel macht geconcentreerd bij het bestuur ten koste van de aandeelhouders.

Ba V - 3 b
E 325.201

T.V.V.S., mei 1970

VI. LEER VAN DE ORGANISATIE

Management door doelstelling

Humble, J. W. - „Management door doelstelling” is een dynamisch systeem dat probeert de doelstellingen van de onderneming met betrekking tot winst en groei te verenigen met de persoonlijke verlangens en behoeften van de manager om daar een bijdrage toe te leveren en zichzelf te ontwikkelen. Het is een raamwerk, waarbinnen verschillende managementtechnieken kunnen worden toegepast. Hierdoor kan een organisatie tot stand gebracht worden die snel reageert op het veranderende sociale en economische klimaat.

Achtereenvolgens worden vijf belangrijke aspecten van „management door doelstelling” besproken, t.w. het vaststellen van de doelstellingen van de onderneming, het aangeven van de verwachte kernresultaten per manager, de plaats van de management-opleiding, de analyse van conflicten en integratieve mechanismen en de rol van de topfunctionaris in het systeem.

Concluderend kan men stellen dat „management door doelstelling” een belangenvereniging beoogt waarbij de sleutel tot succes ligt in een beter gebruik van de menselijke vermogens. Enkele schema's uit het recente boek van dezelfde auteur illustreren dit betoog.

Ba VI - 1
E 641.22

Doelmatig bedrijfsbeheer, mei '70

Administrative and General Systems Theory

Petit, Thomas A. - Een systeem is in wezen een geheel van met elkaar verband houdende elementen. De overeenkomsten die zijn ontdekt tussen de onderlinge verbanden in systemen op verschillende terreinen hebben geleid tot de ontwikkeling van algemene systeemtheorie. Deze kan met succes worden toegepast op het beleidssysteem in organisaties. Organisaties zijn immers door mensen gemaakte systemen, die uit verschillende functioneel samenhangende onderdelen bestaan, waarvan de activiteiten door het beleid op elkaar worden afgestemd.

Belangrijk is hierbij de informatie, die vanuit de omgeving beschikbaar komt. De hoeveelheid en kwaliteit daarvan bepalen de mate van zekerheid, waarmee men het beleid kan voeren. Tegengesteld hieraan zijn de invloeden van buitenaf, die verstoring werken op de functionering van het systeem. Dit wordt wetenschappelijk aangeduid met het begrip entropie. Het is de taak van de beleidvoerders een gunstige balans tussen informatie en entropie te handhaven en daarmee het voortbestaan van de organisatie te verzekeren.

Bij de aanpassing aan de ontwikkelingen in en buiten de organisatie kunnen een vijftal mechanismen worden gehanteerd: terugkoppeling, gezagsuitoefening, manipulering met conflicten, vaststelling van doeleinden, kostenbewaking. In ieder afzonderlijk systeem worden zelfstandig beslissingen genomen. In het beleid komt de besluitvorming dus van verschillende kanten, zodat het nodig is voor onderlinge afstemming te zorgen op het hoogste beleidsniveau.

Toepassing van een algemene systeemtheorie op de organisatieleer vraagt een interdisciplinaire aanpak, waarbij het contact van de maatschappijleer met de exacte wetenschappen zal worden bevorderd. Zo'n algemene theorie schept de mogelijkheid een kennisgebied te ontwikkelen, dat voor alle soorten van organisaties bruikbaar is.

Ba VI - 1
E 641.22

The Chartered Accountant in Australia, maart 1970

Overnemingsbiedingen

Van der Grinten, W. C. L. - De toenemende concentratie in het bedrijfsleven heeft verscheidene

orzaken. Naast de internationale concurrentie is het de ontwikkeling van de techniek in de laatste jaren die onvermijdelijk tot bedrijfsvoering in grotere eenheden noodzaakt. Bovendien kunnen een groot aantal familiebedrijven momenteel niet meer aan de eisen van een doelmatig bedrijfsbeheer voldoen.

Het overgrote deel van de fusies vindt plaats door het overnemen van aandelen van de ene door de andere onderneming. Incidenteel vindt overneming door betaling in contanten plaats, in een klein aantal gevallen door oprichting van een nieuwe vennootschap. Het komt voor dat een aanbieding tot overneming wordt gedaan zonder vooroverleg of instemming van één der partners. In dat geval spreekt men van een overval.

Er zijn verscheidene constructies ontworpen die bescherming bieden tegen een dergelijke overval, welke opgesomd worden. Men kan zich afvragen of tegenwoordig deze beschermingstechnieken niet te vaak en te vergaand worden toegepast omdat deze de overdraagbaarheid der aandelen in feite aan banden leggen. Wel zullen er altijd bepaalde spelregels ten aanzien van overnemingen nodig zijn.

In de praktijk rijzen er bij overnemingsbiedingen een aantal vragen betreffende de vergoeding aan de aandeelhouders, de schadeloosstelling van de commissarissen en omtrent de positie van de aandeelhouder die weigert op het aanbod in te gaan. De auteur is van mening dat aan alle aandeelhouders dezelfde prijs moet worden betaald, onafhankelijk van de grootte van hun pakket of van het bezit van prioriteitsaandelen. Schadeloosstelling aan commissarissen i.v.m. hun aftreden na de overname is niet juist, want men mag deze functie niet zien als een blijvende verbondenheid met de betreffende onderneming.

Het komt heel weinig voor dat fusies mislukken omdat aandeelhouders weigeren om het aanbod te aanvaarden. T.a.v. niet overgedragen aandelen in handen van buitenstaanders dient het concern altijd bereid te zijn tot opkoping. Daarbij kan zij een vrij sterke drang uitoefenen door bijv. de dividendpolitiek na de overname.

Ba VI - 5
E 633.11

Maatschappijbelangen, juni 1970

Westerse particuliere ondernemingen en ontwikkelingslanden

Vas Nunes, A. D. - Het westerse bedrijfsleven en in het bijzonder de grote multinationale ondernemingen kunnen een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van de derde wereld. Hoewel de doelstellingen van het bedrijfsleven en de ontwikkelingslanden uiteenlopen, is het zeer wel mogelijk beide te combineren en een vruchtbare samenwerking tot stand te brengen. De meeste ontwikkelingslanden hebben voldoende ervaring opgedaan om in onderhandelingen met buitenlandse bedrijven redelijke condities te bedingen.

Het hangt grotendeels van de wil om tot ontwikkeling te komen af, of de door de buitenlandse onderneming geboden mogelijkheden door een land efficiënt worden benut. Deze wil tot ontwikkeling zal zich in de eerste plaats moeten richten op het onderwijs en de beteugeling van de overbevolking.

Indien ten aanzien van dergelijke aspecten geen succesvolle politiek kan worden gevoerd, zullen pogingen tot economische ontwikkeling door het stimuleren van industriële vestiging op lange termijn weinig zinvol blijken.

Ba VI - 8
E 426.150

Economisch-Statistische Berichten, 24 juni 1970

Innovatie en ondernemingsgeest

Van der Valk, H. M. H. A. - De uitgaven voor research en ontwikkeling alsmede het aantal wetenschappelijke onderzoekers zijn de afgelopen tien jaar sterk toegenomen. Een gedeelte van de vindingen die deze verhoogde onderzoekactiviteit heeft opgeleverd zal in de voor ons liggende jaren tot ontwikkeling worden gebracht. Het zijn met name de multinationale ondernemingen in ons land die zich intensief met werk op dit gebied bezig houden.

Men kan zich afvragen of in de toekomst plaats zal zijn voor nieuwe research-ondernemingen, terwijl het ook de vraag is of in ons land de mogelijkheden op het terrein van onderzoek en ontwikkeling voldoende worden benut.

In dit verband zijn er twee groepen die aandacht verdienen, de onafhankelijke onderzoekers en degenen die bepaalde vindingen tot ontwikkeling kunnen brengen. Deze hebben in de Verenigde

Staten namelijk interessante resultaten geboekt. De individuele onderzoekers leveren nog steeds belangrijke bijdragen aan nieuwe uitvindingen. Een dergelijke ontwikkeling lijkt in ons land nog niet mogelijk. Om verscheidene redenen zijn in de Verenigde Staten de mogelijkheden voor een jonge research-onderneming van bescheiden omvang groter dan in Europa. Naast de achterstand in methoden moet met name het gebrek aan ondernemingsgeest bij jonge technici en wetenschappelijke onderzoekers worden genoemd.

Het verdient aanbeveling te onderzoeken op welke wijze een ontwikkeling zoals die zich in de Verenigde Staten voltrekt in ons land gestimuleerd zou kunnen worden. Meer aandacht van de overheid voor deze problematiek in het kader van het industriële structuurbeleid zou hiertoe een eerste aanzet kunnen zijn.

Ba VI - 12

Economisch-Statistische Berichten, 27 mei 1970

E 632.2

Operations research: een uitdaging aan management

Huysmans, J. H. B. M. - Operations research, tegenwoordig ook vaak „management science” genoemd, is het analyseren en oplossen van management problemen met behulp van wiskundige methoden. In het allereerste stadium werd deze techniek gebruikt voor het oplossen van vraagstukken binnen het militaire apparaat. Nu bewijst zij haar bruikbaarheid in het bedrijfsleven. De toenemende complexiteit van de ondernemersbeslissingen en de verstrekkende gevolgen daarvan eisen een betere voorbereiding en een scherpe controle op de dagelijkse bedrijfsvoering. Operations research wordt toegepast op het gebied van strategische of financiële planning, marketing, personeelsbeleid, productiescheduling, goedertransport en distributie. Op basis van de huidige ontwikkeling kan men verwachten dat in 1975 minstens 75% der grote Amerikaanse bedrijven één of meer, gecentraliseerde of gedecentraliseerde, operations research afdelingen zal tellen. In deze ontwikkeling zijn vooral de volgende aspecten van belang: 1. optimaliseringstechnieken spelen een voorname rol bij het oplossen van dagelijks terugkerende logistieke bedrijfsproblemen 2. in niet-optimaliserende technieken, met name simulatie, vindt de top management planning een belangrijke ondersteuning 3. de computer krijgt steeds meer betekenis bij de praktische toepassing van operations research.

De ontwikkeling der optimaliseringsmodellen is reeds in de eerste jaren na de oorlog begonnen. Met name de voorraadbeheersings- en de lineaire programmeringsmodellen zijn uiterst bruikbaar gebleken. In de jaren 1955-1965 werd het werkteerrein van de operations research belangrijk vergroot. Er vond een geleidelijke verschuiving plaats van optimaliserings- naar niet-optimaliserende technieken. De bekendste is wel de door Dupont de Nemours in 1957 ontwikkelde „kritieke padmethode”, die de kosten van grote projecten en de projectduur onder controle houdt door zorgvuldige planning in een netwerk vast te leggen. Constructiebedrijven hebben er onder meer een succesvol gebruik van weten te maken. Door de opkomst van simulatietechnieken konden problemen waarvoor geen optimale oplossingen nodig zijn, maar waarbij alternatieve bedrijfsbeslissingen worden getest, worden behandeld. En worden enkele voorbeelden gegeven van toepassingen op het terrein van de strategische en financiële ondernemingsplanning.

„Corporate models” worden gebruikt in de planning en budgettering van de totale onderneming. Dergelijke totale ondernemingsmodellen verschaffen het top management een welkom hulpmiddel om het totaal effect van alternatieve plannen in verschillende onderdelen van de onderneming te beoordelen. De computer is nodig als automatische verwerker van gegevens, maar krijgt daarnaast een steeds grotere betekenis voor het testen van een groot aantal beleidsalternatieven.

Ba VI - 12

Tijdschrift voor efficiënt directiebeleid, nr. 5 mei 1970

E 641.231.13

Productivity scheduling - a programme for controlling and reducing clerical costs

Williams, G. R. - Snelle service en foutloos werk zijn meestal de enige criteria waaraan de prestaties van het bedrijfskantoor worden afgemeten. Het gevolg is dat veel kantoren overbemand zijn om maar iedere piek te kunnen opvullen. Tussen deze pieken in heeft de administratieve staf minder te doen, zodat het eigen werk met vaak ingewikkelde maar onnodige bezigheden wordt uitgebreid. De kantoorkosten stijgen dan snel.

Het is mogelijk deze kosten geleidelijk, door een voorzichtig uitgevoerd programma, te verminderen en daarna in de hand te houden. De daarbij te nemen stappen zijn de volgende.

In de eerste fase van zo'n programma is het nodig het personeel te motiveren mee te doen en gerust te stellen dat geen ontslagen worden gegeven. Daarna wordt de werkwijze van de afdeling geanalyseerd; daarbij is het belangrijk bij alle werknemers een positieve houding te ontwikkelen tegenover het vereenvoudigen van het werk. Van iedereen worden lijsten met bezigheden gemaakt. Vaak blijkt dan al dat het werk beter verdeeld kan worden.

Vervolgens wordt de hoeveelheid werk vergeleken met het daaraan bestede aantal arbeidsuren. Door de grote fluctuaties in de hoeveelheid werk - een typisch kenmerk van kantoorwerk - zullen de berekende arbeidskosten per „produktieeenheid” sterk variëren in de tijd. Op grond van deze gegevens kan men proberen de pieken te voorspellen, beoordelen of de tijdslimieten door de afnemers gesteld zijn of alleen intern zijn vastgesteld, of de hoeveelheid werk over langere tijd uitgesmeerd kan worden, of het rationeel is part-time personeel aan te nemen, etc. Als deze vragen beantwoord zijn kan de eigenlijke werkverdeling en personeelsplanning worden opgesteld.

Het nieuwe werkverdelingsprogramma is niet afgelopen als het is ingevoerd. Regelmatig moeten de gestelde normen worden aangepast aan de snelle ontwikkeling van de kantoor-systemen.

Ba VI - 13
E 643.01

Canadian Chartered Accountant, april 1970

Managements' Use of Budgetary Information

Dew R. B. en Gee K. P. - In hoeverre maken managers in feite gebruik van de informatie die de budgetbewaking oplevert en wat zijn de redenen voor het veronachtzamen van deze informatie?

De auteurs, verbonden aan de Universiteit van Manchester, hebben hiernaar een onderzoek ingesteld in een aantal bedrijven, waarvan de resultaten worden beschreven.

Er worden ondermeer als belangrijke redenen gegeven voor de geringe mate waarin managers gebruik maken van budgetinformatie:

- 1) Te weinig deelname aan het opstellen van hun budget en daardoor twijfel aan de praktische haanteerbaarheid van de opgestelde normen.
- 2) Te weinig follow-up m.b.t. de periodiek verschaft budgetinformatie aan het hogere management.
- 3) De verschaft informatie is onvoldoende duidelijk en de managers kunnen deze niet goed genoeg interpreteren om ernaar te handelen.

De belangrijkste implicatie van deze resultaten voor het onderzoek van budgeterings-systemen is de volgende. Men zal het accent moeten verschuiven van technieken voor het opstellen van budgetten en doelmatigheid van de budgetinformatie naar training en motivatie van de managers, zodat men deze ertoe kan aanzetten de budgetinformatie te bestuderen en ernaar te handelen.

Er blijven echter nog vragen over, in het bijzonder betreffende de keuze welke informatie aan de managers moet worden verstrekt. Verzekert het systeem dat de informatie relevant en geëigend is voor de bewaking op de kritische punten?

Het oplossen van al deze vraagstukken is nodig voor een goed gebruik van budgetinformatie door het management.

Ba VI - 18
E 722.5

Management Accounting, maart 1970

VII. LEER VAN DE ARBEIDSVOORWAARDEN

How to change pay structures

Swannack, B. - Prestatiebeloning is in Groot-Brittannië met meer succes dan in de meeste andere Westerse landen toegepast. Toch worden hierbij de laatste tijd kritische kanttekeningen geplaatst.

Door de ontwikkeling van moderne produktietechnieken en beheersingsmethoden is een vermindere controle op de output per arbeider mogelijk. Nadelen voor toepassing van het systeem zijn de te sterke loonstijgingen, waardoor de winst in de knel komt en de produktiviteit niet verder wordt gestimuleerd. Verder de inflexibiliteit in de arbeidsmethoden (weerstand tegen het invoeren van nieuwe werkmethoden) en het gevaar dat men bij het bereiken van het gestelde doel vóór sluitingstijd de arbeid vroeger staakt. Zeer belangrijk is het nadelige effect dat uitgaat van de loonongelijkheid op de verhoudingen binnen een groep.

Gezien deze moeilijkheden zijn er een aantal andere stelsels ontwikkeld, waarvan de „direct consensus method” de meest opvallende is. Op grond van en als surplus op het basisloon wordt een bonus uitgekeerd, die afhankelijk is van het gezamenlijk overeengekomen produktiestreefcijfer.

Belangrijke voordelen van een dergelijk stelsel zijn de verbetering van de arbeidsverhoudingen en de tegemoetkoming aan de vraag naar vastere lonen. Ook het uitrekenen van uurlonen gaat minder tijd vergen. Hiertegenover staat de extra tijd die de leiding moet besteden aan het toezicht op het bereiken van de gestelde doelen.

Een definitieve beoordeling van dit systeem is nog niet mogelijk, omdat de verschuiving naar deze vorm van prestatieloon pas korte tijd aan de gang is.

Ba VII-3

Management Today, april 1970

E 642.215.2

De werknemerscommissaris: het Westduitse voorbeeld

van Rhijn, A. A. - Minister Polak is voornemens nog dit parlementaire jaar een wetsontwerp tot wijziging van de ondernemingsstructuur in te dienen. In West-Duitsland is men al bijna 20 jaar geleden daartoe overgegaan.

Het in 1969 uitgebrachte SER-rapport wordt vergeleken met de aanbevelingen van de Commissie-Biedenkopf. Deze staatscommissie heeft een studie gemaakt van de ervaringen met de medezeggenschap in het bedrijf, waaronder de instelling van werknemerscommissariaten, in West-Duitsland. Haar voorstel komt neer op het volgen van een benoemingsprocedure, waardoor een kleine meerderheid in de raad van commissarissen van vertegenwoordigers der aandeelhouders ontstaat. Dit wordt gemotiveerd door te wijzen op het verschil in risico tussen aandeelhouder en werknemer. De schrijver acht deze motivering niet adequaat en verwijst naar de gunstige ervaringen die zijn opgedaan in de Montan-industrie (ijzer, staal en mijnen) waar pariteit bestaat tussen werknemers- en aandeelhoudersvertegenwoordigers. Hij ziet het voorstel als een compromis tussen de standpunten van werkgevers en werknemers.

Naast de samenstelling van de Raad van Commissarissen is ook de invloed van werknemers-commissarissen op het economische beleid van belang. Uit het rapport blijkt dat medezeggenschap voor de werknemers geen belemmering vormt voor een juiste investerings- en dividendpolitiek. Wel kunnen moeilijkheden ontstaan bij fusies en stopzettingen, maar hier betreft het slechts een verschuiving van de kritiek van vóór de besluitvorming naar er na. Tenslotte spreekt de schrijver de hoop uit dat het Westduitse voorbeeld in Nederland wordt nagevolgd.

Ba VII-4

Economisch-Statistische Berichten, 29 april 1970

E 641.216.2

E 642.41

b. BIJZONDERE BEDRIJVEN

IV. LANDBOUW- EN CULTUURBEDRIJVEN

Fruitteelt in de knel

Spoor, P. A. - De moeilijkheden rondom de fruitteelt staan in het middelpunt van de belangstelling. Ter inleiding van de analyse omtrent de oorzaken van deze moeilijkheden schetst de schrijver de huidige positie van de Nederlandse fruitteelt. Hierbij blijkt dat op gespecialiseerde bedrijven de bedrijfsuitkomsten tot 1962 gunstig waren. Na dit jaar werd het gemiddelde bedrijf verliesgevend en in 1966 verslechterde de toestand voor de gehele sector aanzienlijk.

De overproductie van fruit in de EEG, die hiervan de oorzaak is, heeft zich grotendeels in twee fasen voltrokken. In de aanloopfase gedurende de jaren vijftig speelde Italië de hoofdrol; in de beslissende fase tijdens de jaren zestig (nl. de totstandkoming van de EEG-fruitmarkt) was Frankrijk de gangmaker. Ook in West-Duitsland is de productie toen aanzienlijk uitgebreid.

De achtergronden van het produktiebeleid in Frankrijk en Italië zijn grotendeels sociaal van aard. Door het agrarische bevolkingsoverschot, waarvoor in vele gebieden in Frankrijk en Italië geen industriële werkgelegenheid was, en door het kunstmatig hoge prijspeil vóór de totstandkoming van de EEG-fruitmarkt is een uitbreiding van de fruitteelt in deze landen met overheids-subsidies gestimuleerd. In Frankrijk is deze situatie nog versterkt door de repatriëring van vele Fransen uit Noord-Afrika rond 1960.

Het bevreesdt de schrijver dat deze ontwikkeling in ons land niet eerder onderkend is, met de catastrofale gevolgen daarvan. Het effect van nieuwe aanplantingen komt pas 4 à 5 jaar later op de markt tot uitdrukking; er was dus tijd genoeg geweest om hiermee rekening te houden bij de eigen aanplant.

Bb IV-2

Economisch-Statistische Berichten, 22 april 1970

E 011.442

VI. HANDEL

Het gemeenschappelijk warenhuis, antwoord op een uitdaging?

Troost, A. P. F. van - Sinds een zevental jaren treft men deze nieuwe vorm van samenwerking tussen detaillisten in Zweden aan en sinds kort ook in enkele andere Westeuropese landen. Kenmerken van een gemeenschappelijk warenhuis zijn: het warenhuiskarakter (winkeliers onder één dak en in één - niet afgescheiden ruimte), zaken gedreven door zelfstandige winkeliers die dus eigenaar en leider van hun afdeling zijn, zakelijke samenwerking op juridische basis tussen de ondernemers, optreden naar buiten als een eenheid.

Deze samenwerking van de middenstand is, evenals bijv. het vrijwillig filiaalbedrijf en de inkoop-combinatie, een antwoord op de concurrentie van het kapitaalkrachtige grootwinkelbedrijf.

In ieder geval dient een levensmiddelen-supermarkt en een afdeling voor dames- en herenkleding in het warenhuisassortiment opgenomen te zijn. Deze afdelingen zorgen voor het grootste deel van de omzet en werken stimulerend op de afzet van andere artikelen. Ook dienstverleningsafdelingen (bijv. cafetaria) moeten er deel van uitmaken om publiek te trekken. Men neemt aan dat de concentratie van de bevolking in de randsteden zal aanhouden, samengaande met een toenemende mobiliteit naar de binnenstad. De detailhandel zal zich hierbij moeten aanpassen, met als resultaat toenemende concentratie in winkelcentra waardoor de samenwerking van winkeliers verstevigd zal worden.

Volgens Zweedse deskundigen heeft het gemeenschappelijk warenhuis de meeste kans van slagen in middelgrote steden. In grote steden is de vestiging riskanter, vanwege de concurrentie met het traditionele warenhuis.

Voor het gemeenschappelijk warenhuis zijn ook in Nederland mogelijkheden, vooral bij groot-scheepse uitvoering van binnenstadssaneringen. De strijd tussen het traditionele en het gemeenschappelijke warenhuis zal echter hard zijn.

Bb VI-4

Economisch-Statistische Berichten, 25 februari 1970

E 635.322.2

VII. TRANSPORT EN DIENSTVERLENING

De rol van het openbaar vervoer

Keyzer, M. J. - Een redelijk gebruik van eigen auto's is eerst mogelijk als een voldoende aantal mensen bereid is van het openbaar vervoer gebruik te maken. Particulier en openbaar vervoer moeten elkaars complement zijn en niet elkaars tegengestelde. Hiertoe zal de kwaliteit van het openbaar vervoer, vooral wat betreft snelheid en comfort, verbeterd moeten worden. Het openbaar vervoer moet zich aan het publiek als een eenheid presenteren. Daartoe dient het streekvervoer tot een zo nauw mogelijke samenwerking te komen, zowel onderling, als met het landelijke en lokaal openbaar vervoer.

Het grootste knelpunt in de vervoerssector is het lokale openbaar vervoer in de grote steden. Daarvoor zijn in de infrastructuur zeer vergaande en ook in financieel opzicht verstrekkende voorzieningen nodig. Dit om de verkeerscongesties en parkeerproblemen op te lossen. Het is een taak voor bedrijfsleven en overheid samen om het verzorgingsniveau voor een goed openbaar vervoer vast te stellen. De zorg voor de uitvoering van deze taak is primair een opdracht voor de vervoerondernemingen en de zorg, hoe we de ondernemingen draaiende moeten houden is mede een zorg voor het hele Nederlandse volk. Dit moet bereid zijn aan goede voorzieningen grote prioriteit toe te kennen, zodat de mobiliteit die nodig is voor het welzijn van allen wordt behouden.

Bb VII-1

Maatschappijbelangen, april 1970

E 635.42